

Què cal saber dels tractats de comerç i d'inversió abans de votar en les eleccions europees?

Quins acords comercials té en marxa la UE? Què hi guanyen les grans transnacionals? Quins partits s'hi oposen? Hi ha alternatives?

Marc Font

Acció ciutadana al Parlament Europeu a Estrasburg abans del vot final del CETA al febrer del 2017 / NO AL TTIP

Els tractats de comerç i d'inversió (TCI) són una de les principals apostes de l'actual Unió Europea. **Els acords comercials amb els Estats Units, el Canadà, el Japó o el Vietnam són a la taula de negociació de la Comissió Europea.** Els seus detalls, però, són molt opacs i el poc que se'n coneix pot tenir unes conseqüències directes per a la població i les seves institucions. Entre les més importants, la possibilitat que les empreses tindran de demandar els estats si creuen que aquests han vulnerat la seva lliure competència a través dels anomenats tribunals ISDS. Tot i que els TCI són un assumpte social, econòmic i polític de primer nivell, la campanya de les eleccions europees d'aquest 26 de maig no ho està tractant com un tema central. CRÍTIC explica què cal saber d'aquests acords, quines són les conseqüències dels tribunals ISDS i què en pensen els partits estatals i catalans que es presenten a les eleccions.

Quins acords té en marxa la Unió Europea?

Fa algunes setmanes, la Comissió Europea va rebre el vistiplau de la majoria d'estats de la UE —França s'hi va oposar— per [reprendre les negociacions](#) per assolir un tractat comercial amb els Estats Units. Han passat gairebé tres anys des de l'abandonament de les converses entre les dues parts per signar el polèmic Tractat transatlàntic de comerç i inversió (TTIP), que va fracassar fonamentalment com a conseqüència d'una reeixida i massiva campanya ciutadana de rebuig de l'any 2016. Però, des de llavors, la UE no ha abandonat la seva aposta per aquest tipus d'acords. Un any més tard, al febrer del 2017, l'Eurocambra va validar el CETA, el tractat de comerç i inversió amb el Canadà, que [va ser ratificat](#) pel Congrés estatal al juny d'aquell any amb els vots del PP, de C's, del PDECat i del PNB. L'any passat es van aprovar els acords amb el Vietnam i el Japó i al febrer d'enguany va ser el torn del tractat amb Singapur, amb els [vots favorables](#) dels mateixos partits i també del PSOE.

L'Eurocambra ja ha validat acords comercials amb Singapur, el Japó, el Vietnam i el Canadà

Amb l'excepció del cas del Japó, els darrers acords aprovats incorporen els anomenats ISDS (per la sigla en anglès, 'Investor-state dispute settlement'), que són els mecanismes de resolució de conflictes entre estats i inversors. Es tracta d'uns **tribunals privats que s'inclouen en més de 3.000 TCI** i que a la pràctica serveixen perquè hi acudeixin les grans empreses quan consideren que han estat vulnerats els seus interessos com a inversors. Precisament el rebuig als ISDS va ser un dels elements cabdals en l'oposició al TTIP.

Què són els tribunals ISDS i quines conseqüències tenen per als estats?

Des de fa alguns mesos està en marxa la campanya "[Stop ISDS. Drets per a les persones, normes per a les transnacionals](#)", una iniciativa europea que suma gairebé 600.000 signatures. La campanya té dues demandes clares: d'una banda, que s'eliminin aquests tribunals "opacs" i que la UE surti dels tractats que els incorporin i, de l'altra, que tant els estats com l'organització comunitària donin suport a l'establiment d'un tractat vinculant de l'ONU sobre drets humans i empreses que serveixi per "posar fi a la impunitat corporativa". Per a Lucía Bárcena, portaveu estatal d'Ecologistes en Acció, els ISDS "atorguen a les grans empreses [un poder enorme](#) sobre els estats per manipular lleis i regulacions existents si aquests van en contra dels seus beneficis econòmics". La campanya "Stop ISDS" hi afegeix que "per a molts governs, **només l'amenaça d'una demanda important pot ser suficient per convèncer-los que cedeixin davant les empreses transnacionals**". Àlex Guillamón, coordinador d'Entrepobles i un dels portaveus de la campanya catalana "Stop ISDS", comenta que una de les característiques d'aquest mecanisme d'arbitratge és que "els ISDS tenen un caràcter executiu i són efectivament vinculants" i, a la pràctica, s'han convertit en un "sistema totalment favorable a les transnacionals".

Un estudi confirma que els grans beneficiats dels ISDS són les empreses i no els estats

Un article amb profunditat [publicat recentment](#) pel Transnational Institute documenta que **els grans beneficiats pels ISDS són les grans empreses, els multimilionaris i també la indústria legal** que hi actua, però en cap cas els estats. En aquest sentit, recorda que els ISDS

permeten a les companyies demandar els governs quan consideren que s'estan vulnerant els seus drets com a inversors, però no a la inversa. En molts casos, el demandant acostuma a ser una gran empresa del Nord, i la víctima, un estat del Sud. Accedir-hi, però, no està a l'abast de totes les companyies, ja que de mitjana recórrer-hi suposa un cost de 8 milions de dòlars. Un exemple de manual és el cas que durant més de 25 anys ha enfrontat la petroliera nord-americana Chevron amb l'Equador, que la va condemnar per un vessament tòxic que va provocar danys mediambientals. La companyia va negar-se a pagar i, després de diversos recursos, finalment el Tribunal Internacional d'Arbitratge, amb seu a l'Haia (Països Baixos), va sentenciar que és el Govern equatorià qui [haurà d'indemnitzar](#) la companyia. L'Estat sud-americà ha optat per sortir de nombrosos TCI bilaterals.

Guillamón també denuncia l'anomenada “**cooperació reguladora**” que s'inclou en la majoria dels tractats d'aquest tipus i que suposa la creació d'un organisme en què, a banda dels estats, hi participen grans organitzacions empresarials, com el 'lobby' [Business Europe](#) o les cambres de comerç, i que es dedica a “**equiparar les regles de joc d'una àrea i l'altra, per igualar-les normalment a la baixa**”, en l'àmbit de drets laborals o garanties ambientals. Les organitzacions opositores també denuncien les [conseqüències especialment negatives per a les dones](#) que tenen els TCI, a causa de les privatitzacions, la reducció de la despesa pública i la precarització de les condicions laborals que, sovint, comporten.

Quines alternatives hi ha als TCI?

Per posar fi a la impunitat i al poder corporatiu, centenars d'organitzacions a escala europea i mundial defensen **que s'aprovi un tractat internacional vinculant sobre drets humans i empreses**. Des de fa quatre anys es negocia al Comitè de Drets d'Humans de l'ONU i, en principi, a l'octubre podria aprovar-se el text. La Unió Europea, però, pressiona perquè no s'avanci en aquest tractat, amb l'amenaça d'abandonar el Comitè, tot i que els que hi participin siguin els estats i no pas l'organització comunitària. Els EUA, per la seva part, ja han dit que no complirien una normativa que, a grans trets, hauria de servir per garantir que les corporacions [paguin per les vulneracions](#) de drets humans que cometen les seves filials. De moment, però, la UE es decanta per impulsar un nou mecanisme que substitueixi els ISDS, un tribunal multilateral d'inversions, però que en cap cas no convertiria en vinculant la protecció dels drets humans i, segons els seus crítics, difícilment posaria fi a la impunitat empresarial.

Àlex Guillamón hi afegeix que, a banda de demanar que la UE i els estats que en formen part donin suport al tractat vinculant de l'ONU sobre drets humans i empresa, reclamen que “els estats aprovin lleis sobre empreses i drets humans, perquè, per exemple, **l'Estat espanyol pugui sancionar una empresa que els vulneri fora del seu territori**”. En aquest sentit, el 2017 França va aprovar una [lei de diligència deguda](#), que almenys obliga les empreses a tenir un pla de drets humans i a oferir informes públics i possibilita que hi hagi demandes. “És el primer estat on s'ha discutit el tema, però es pot avançar molt més; per exemple, es podria fer que les empreses sancionades per vulneració de drets humans no puguin rebre ajuts o crèdits de l'Estat o que no puguin concórrer a licitacions públiques”, hi afegeix Guillamón.

Què pensen els partits estatals i catalans respecte als TCI?

Les diferències entre els diferents partits són abismals. Des de l'oposició absoluta a l'actual sistema de TCI i als ISDS de Podem i de Catalunya en Comú fins a la defensa que en fan el PP i C's, passant per les posicions relativament ambigües del PSOE i de l'espai convergent.

De l'ambigüitat del PSOE al suport del PP i de C's, passant per la negativa de Podem

En funció del moment, el Partit Socialista ha donat suport als tractats de comerç o d'inversió o s'hi ha oposat. Per exemple, va votar [a favor del TTIP i el CETA](#) al Parlament Europeu, i després va abstenir-se al segon quan va votar-se al Congrés dels Diputats. El partit de Pedro Sánchez ha avalat els darrers tractats signats per la UE. En el programa de les eleccions generals del 28 d'abril afirmava que “els acords comercials són una oportunitat per millorar la normativa en matèria laboral i ambiental, i generar riquesa i benestar per a la societat en el seu conjunt”. Pel que fa als mecanismes d'arbitratge, públicament ha defensat un [sistema multilateral públic](#) que posi fi als ISDS, si bé després ha aprovat acords, com el de Singapur, que incorporen aquests tribunals privats. En un qüestionari de la campanya “No al TTIP, CETA i TISA”, el PSC es pronunciava “absolutament [en contra](#)” dels ISDS i defensava el “tribunal multilateral d'inversions”. En el programa del 26-M, [defensa](#) que els tractats no impliquin rebaixes en els estàndards mediambientals, de salut i de seguretat de la UE. El PP i Ciutadans han coincidit en tot moment en un suport acrític als diferents TCI —del TTIP al més recent signat amb Singapur— i als mecanismes que s'hi incorporen. El [programa](#) del PP, per exemple, dedica molt poc espai a la qüestió i tot just es limita a apuntar que **“promourà” la signatura d'acords comercials amb el MERCOSUR**, el bloc comercial de diversos països de l'Amèrica del Sud, i l'ASEAN, l'Associació de Nacions del Sud-est Asiàtic.

El programa de Podem rebutja els diferents tractats de comerç i d'inversió i s'oposa també als tribunals ISDS

Per acabar amb els partits d'àmbit estatal, **Podem** sí que ha tingut una posició clarament diferenciada i ha rebutjat els diferents tractats de comerç i d'inversió, situant-se al costat de les campanyes ciutadanes d'oposició i, en conseqüència, oposant-se també als ISDS. El [programa](#) per a les eleccions del 26-M és prou explícit i detallat en aquest àmbit: “Les actuals normes internacionals de comerç i d'inversió i els tractats negociats en secret que en deriven, com el TTIP, el CETA o el TISA, atorguen a les grans corporacions tant poder que poden desafiar qualsevol Govern i socavar les seves regulacions, a més de situar-se molt per sobre d'autònoms, autònomes i pimes. En canvi, el comerç no té per què ser una eina d'espòli i de control per part dels poderosos”. El partit proposa **“democratitzar el control sobre els processos normatius en matèria de comerç i d'inversió”, perquè hi hagi “consultes ciutadanes vinculants** als parlaments nacionals, autonòmics i als municipis”, es garanteixi “la participació ciutadana, la democratització, la igualtat de gènere i la transparència en la negociació, l'aprovació i el seguiment dels tractats internacionals”.

Podem també subratlla que els “drets humans prevaldran sobre el poder de les grans corporacions” i que “es posarà fi a la impunitat corporativa i als buits legals que permeten a les grans empreses operar a costa dels drets humans, del medi ambient i dels teixits econòmics locals. S'impulsarà un reglament europeu d'obligacions de deguda diligència aplicable a les empreses transnacionals europees, que els exigirà responsabilitat davant els nostres tribunals encara que les vulneracions de drets es produeixin fora de la Unió”. Finalment, s'alinea a favor del tractat internacional de l'ONU que serveixi per “imposar penes a les empreses transnacionals si violen els drets humans” i es “proposarà l'abandonament dels tractats de protecció i promoció d'inversions que continguin clàusules de solució de controvèrsies entre inversors i estats (ISDS)”.

De la transparència d'ERC i d'En Comú Podem a la moderació de JxCat

Entre els partits catalans, el programa d'**En Comú Podem** va en el mateix sentit que el partit de Pablo Iglesias i també defensa la creació d'un tractat internacional vinculant sobre drets humans i empreses i la “revisió i l'anul·lació de les clàusules ISDS en tots els tractats de comerç i d'inversió”.

ERC, per la seva banda, que no amaga que és partidària del “lliure comerç”, sempre s’ha posat al costat dels moviments ciutadans d’oposició a l’actual sistema de tractats de lliure comerç i d’inversió. Més enllà de votar en contra dels darrers tractats a l’Eurocambra, al Parlament va donar el vistiplau a una resolució de rebuig a la signatura de tractats com el TTIP, el CETA o el TISA, “sempre que no garanteixin la sobirania i les competències de les institucions nacionals electes o la preservació dels drets laborals”. El seu [programa](#) per a les europees és molt detallat en aquest àmbit i exposa que “necessitem un comerç just, responsable i sostenible, **una política comercial que eviti que els tractats comercials siguin eines per regular a la baixa**, o desregular, normes socials, laborals, mediambientals i socials amb l’excusa que són una barrera al comerç”.

Esquerra demana la creació de tribunals bilaterals on la ciutadania o els estats també puguin portar-hi les empreses en cas d’incompliments

Concretament, la formació republicana demana “**transparència en les negociacions comercials**” i vol posar fi a l’opacitat. Exigeix “que es facin públics els documents de les negociacions i els capítols de què consten. Cal un control parlamentari de les negociacions, un sistema que permeti al Parlament Europeu **consultar l’estat de les negociacions en qualsevol moment** i sense limitacions d’extensió o de temps”, diu el text. També vol que es coneguin “els riscos i els desajustos que els acords poden provocar en l’àmbit laboral, social, mediambiental i en el teixit productiu de la Unió”, i que es millori “l’escrutini democràtic i la participació pública en els acords comercials”. Sobre els ISDS, ERC demana “crear un mecanisme de resolució de conflictes bilateral, en què la ciutadania o bé els estats puguin també portar als tribunals les empreses en cas de violacions dels tractats, i no només a la inversa”, com succeeix també amb el tribunal multilateral d’inversions proposades per la UE, que critica ERC. Finalment, defensa que el Consell de Drets Humans de l’ONU crea un “instrument internacional jurídicament vinculant” sobre empreses i drets humans.

L’antiga Convergència tradicionalment havia avalat sense gaires miraments els tractats de comerç i d’inversió. El seu eurodiputat Ramon Tremosa, per exemple, va votar a favor del CETA o del Tractat amb Singapur. També va defensar el TTIP en el seu moment. Ara bé, en el [programa](#) que presenta **Junts per Catalunya** a les europees s’hi incorporen nous matisos i, per exemple, s’assegura que apostaran “clarament per la negociació de nous acords de lliure comerç”, si bé s’hi afegeix que exigiran “**que els tractats que signi la UE tinguin en compte els drets humans**, els drets laborals i la conservació del medi ambient”. A més a més, en un segon punt JxCat assegura que defensa “la introducció d’un petit aranzel sobre les importacions procedents d’estats que no respectin els drets humans, l’Estat de dret i la democràcia”.